

bila dokončno izgubljena, ko so vsi odšli iz prostora. Nobenih rok ni bilo več, ki bi jo približale očem.

Nekaj ur kasneje je gazil tanko plast skorjastega snega na sončni, z rušjem porasli planjavi. Hodil je v smeri, ki jo je moral preiskati; spuščal se je v globeli, se prerival skozi ruševje, pogledal v vsako luknjo in se vzpenjal na skalne vzpetine. Po tistem, ko so jo začeli iskati, je zapadel prvi sneg. Nič več ni skopnel, čeprav je bilo sonce v jasnih dneh še toplo. Hodil je preko planjave in si želel, da ne bi pod tem snegom odkril obraza s fotografije, da ne bi videl, kako se je spremenil v zadnjih dneh, da ne bi bil prav on tisti, ki bi jo prepoznal...

PAJEK

IZTOK TOMAZIN

Rumena kroglja že zgodaj dopoldne slepi in greje vse močnejše, kot da bi bila jesen še daleč. Umirajoče listje tiho šelesti v rahlem toplenem vetru, nežni glasovi se mešajo z enakomernim sopenjem. Počasni koraki merijo gručnato pot in pesek šumi pod trdimi podplati plezalnikov. Vroč zrak puhti iz gozda, iz poraščenih ostenj in njihovi medli obrisi migotajo v modrem oboku mlečnega neba. Sedemnajstletnik se z ogromnim nahrbtnikom vzpenja skozi preleste jesenskega gozda, preko planine in naprej proti cilju.

Planinskemu domu se izogne, pospeši korake in brezbrizno stopa mimo. Izza motne šipe se nejasno riše obraz in začuden pogled sprašuje, zakaj se ne ustavi, odpočije, saj daleč naokoli ni varnega zavetja. Težko bi mu razložil, da mu sedaj ni do varnosti, družbe, še najmanj do družbe maloštevilnih planincev, ki posedajo v koči. Tako težko si jih predstavlja drugače, kot da sede za mizo, s steklenico piva pred seboj, v hrupnem pogovoru o svojih naj, naj... doživetjih. Njih puhle besede se izgubljajo v gostih oblakih dima, skozenj se blešči množica značk na smešnih klobukih... Mnogo je neprijetnih spominov na trenutke v kočah, ki so tako drugačni od vsega, kar ga vleče v gore.

V naslednjih dneh si je izbral samoto, vzela jih bo le zase in posvetil gori. Želi si biti sam, čisto sam v steni, sredi razbitega skalovja, na samotnih vrhovih, ostrih grebenih, vročih meliščih, sam sredi temnega ruševja in zelenih trav. Prepričan je, da mu bo uspelo, saj v samotno knnico pod ostenjem Vrtače poleti le malokdo zaide.

Po skriti stezici hodijo večinoma le gamsi; gre skozi gozd in med gostimi zavesami ruševja se po kratki dolini vzpne navkreber. Prekinjajo jo le dolgi jeziki melišč, ki se stegujejo izpod skalnatih grebenov. Veliki oglati balvani so razmetani kot kocke po nedokončani igri velikanov. Kdo ve kdaj so se odtrgali od razoranih pobočij in odhrmeli po svoji poslednji poti v dno doline. Sedaj mirujejo, neme priče dogajanja v gorah. Prerašča jih življenje, skromne travnate blazinice in rože, obdajajo jih ruševje in redka drevesa.

Sonce je že precej visoko in v razgretem zraku valovijo podobe. Dolgo časa zaman išče hladno, senčno zavetje, zadovoljstvo pa vseeno narašča saj se približuje cilju. Nikjer papirkov praznih embalaž, sploh nikjer sledov človeške navzočnosti. Nobenih uhojenih poti in zoprnih rdeče belih markacij, ki mu vedno vsiljujejo misel, da ga v svetu, kjer išče svobode, hočejo voditi in mu usmerjati korake. Samo razbrazdana sivina skal in otočki zelenja — suhe trave in milijoni temno zelenih iglic. Nad vsem pa strma ostenja, kamor hodi iskat svoj mir, sredi katerih sprošča nemir svojih hotenj.

Ves čas se ga polašča nejasen občutek, da nekaj manjka. Šele ko se v tišino zareže oster žvižg, se mu zasveti. Gibčna temno rjava telesa se dolgih, lahkotnih skokov poženejo po strmini. Trop gamsov se razpostavi po grebenu in iz varne razdalje ga opazujejo.

Sredi knnice se na travnatem gričku ob veliki skali znebi obeh nahrbtnikov. Med travo in kamenje raztrese plezalno opremo, obleko, obilno zalogo hrane, knjige... Ni zaman tovoril kot mula. Vedno trdneje je odločen, da se dolgo ne bo vrnil v dolino. Požrešno plane na dobrote, med tem pa se vse pogosteje ozira v vzhodno ostenje. Na prvi pogled je za alpinista precej neprivlačno. Razbite stene, mestoma poraščene, velika melišča in krušljive grape, nad njimi nekaj nazobčanih grebenov. Vendar se tudi tu najde kak problem, ravno pravišnji za samotnega plezalca. Strma zajeda grebenskega stolpa med glavnima grapama je iz željice prerasla v veliko željo, tako, da si jo mora

izpolniti. Neizpolnjenih želja ne prizna, če je le njihova izpolnitev v njegovih rokah. Slabo uro po prihodu v krnico se že hladi v senci stolpa. Počasi si pripenja železje, vrvice, nazadnje se naveže na dvojno vrv kot že mnogokrat doslej. Le en razloček je — na drugem koncu vrvi tokrat ni nikogar. Zaželi si srečo in počasi zapleza v žleb. Prvi gibi so počasi, okorni, prežeti s tesnobo odločitve, nato se ogreje in steče kot stroj. Strmina narašča, položen žleb preide v navpično steno. Previdno, zdi se mu, da neskončno počasi, se vzpenja ob majavih luskah. Moti ga, ker se še ne more otresti misli na globino pod seboj, na prostor, skozi katerega bo poletel, če pade, na mrzle skale ob vznožju, ki se oddaljuje. Sredi stene se razplamtijo dvomi, prične se zavedati, da vzpona najbrž ne bo zmožgal. Zajeda postaja previsna in še bolj krušljiva, on pa pleza z vedno večjo težavo, nesproščen in brez varovanja, le prosta konca vrvi kot pretrgana popkovina visita od njega v prepad. Gonilo vsega njegovega početja je le še nora želja po uresničitvi cilja, premočna, da bi jo lahko premagala trezna presoja in strah. »Potrudi se še teh nekaj metrov do previsa,« se prepričuje, »potem boš zabil klin in se pričel varovati.« Verjame si in s hudim naporom volje premaguje naraščajoči strah in težnost. Pleza naprej. Le še čez lusko, ki je prislonjena v kotu, se mora potegniti in dosegel bo previs. Luska je velika za odraslega človeka, debela za dva in potuhnjeno čemi v navpičnem kotu. Previdno jo otipa, nežno objame hladno skalo, za noge si poišče drobne stope, telo izvesi nad globino. Po centimetrih, s pridržanim dihom se pomika kvišku. Slednjič pride trenutek, ko zgrabi vrh luske in jo mora za hip močnejše obremeniti. Samo še gib ali dva ga loči od rešilne poličke pod previsom, kjer si bo lahko oddahnil in pričel razmišljati.

Srhljivo hreščanje in sprememba položaja kot strel udarita v zavest. Neizmerno preseenečenje ga preplavi do zadnjega vlakna in prvi delec sekunde premaga celo strah. Vse je prehitro, ni časa za zavest o koncu, o velikem koraku na mejo med biti in ne biti, ki jo prestopa, in od tam ni vrnitve. Glasovi možnosti se izgubijo v pošastni podobi padca. Le silna bolečina se ostro zajeda v doživetje konca. Omahnil je vznak, pada v globino, skupaj z lusko, ki jo še vedno objema — kamnito soplesalko zadnjega plesa. Skalna gmota ga med padcem pritisne ob steno, skala se drobi in bolečina postaja neznosna. Neskončne trenutke agonije pretrga močan sunek, ki mu za bežen hip utrne zavest. Nato ga spet preplavi bolečina, sliši bobnenje luske, ki se je že ločila od njega in se razbija v prah in oskalke na poti v globino, voha smrad zdroljene kamenine. Le počasi dojema, da ne pada več. Da ne leži raztreščen ob vznožju, pač pa nemočno visi na vrvi. Prezgodaj je še, da bi se vprašal, zakaj. Nagonsko začne spet grabiti za skalo, z vrvi prenaša težo na potolčene prste. Počasi zbira pogum za pogled navzdol, na svoje noge, kjer zmaguje bolečina. Spet se ga polašča strah, saj pričakuje le dva zmečkana štrclja. Prav gotovo so mu stotine kilogramov skale med padcem zmečkale ali polomile noge. Glavo sklanja navzdol, priprtih oči se zazre in globoko diha. Raztrgane, okrvavljene so hlače in čevlji, toda kosti, se zdi, so cele. Izza stisnjenih zob privre bežen vzdih olajšanja.

Mukoma se splazi na najbližjo poličko. Kot vreča sloni na skali in razmišlja. Le kako sta ga vrvi obdržali, saj nista bili nikamor pritrjeni? Samo vlekli ju je za seboj, oba konca sta prosto visela v zraku, »za moralo«, kot se je včasih rad pošalil. Spozna, da sploh ne ve, na čem visi, zato brž zabije dva klina, se priveže in razmišlja naprej. Ugotovi, da za silo lahko uporablja levo nogo, počasi se splazi ob vrvi navzgor in hipoma se mu razkrije skrivnost preživetja. Ko je padal, se je ena od obeh prosto visečih vrvi kot po čudežu ujela za spodnjo lusko, se zagostila med njo in steno tako močno, da je zaustavila padec.

Počasi dojema neverjetno naključje, toda prezgodaj je še, da bi se ga veselil. Omamljen od posledic padca dojame spoznanje kot preprosto dejstvo, da je še vedno pod mestom padca, sredi stene in ne v žrelu prepada, da je bolečina še vedno neznosna, da je nad krnico spet legla spokojna tišina, kot da se ni nič zgodilo.

Dva mučna raztežaja spusta ob poškodovanih vrveh si lahko pomaga le z rokami, visi kot napol prazna vreča. Šele ko se zavleče po vročem melišču navzdol iz hladne sence, ki jo meče stena, se zaveda, da je rešen. Počasi se plazi in skaklja po grušču kot pohabljenec. Pod večer se privleče na travnat griček, do balvana, kjer je pustil preostalo opremo. Tukaj bo moral preživeti noč, pot v dolino mu je zaprta.

Z ugašanjem svetlobe v njem celo vzklije veselje nad neprostovoljnim ujetništvom lepega kraja, po dogodku, ki je presegel in še obeta mnogo večje doživetje, kot se ga je nadejal v najbolj skritem upanju. Dolga, mrzla jesenska noč se pričinja. Nepopisno lepa. Leži vrh griča, sredi krnice, pozablja strah in bolečine. Zvezdni mozaik skrivnostno utripa in mu spet pričara veličastno predstavo globine neskončnega prostora. Želja po spanju ne zmore zapreti oči, željno vsrkavajo medlo svetlobo, temo in komaj opazne obrise, igro lune v karavanških ostenjih. Zajeda, ki ga je skoraj usodno zavrnila, počiva v črnini, le gladke previsne plošče vrh stolpa slabotno žarijo, nad njimi ostri grebeni srebrenkasto izstopajo iz brezdanjega ozadja. Le malo barv premore

noč, a tema in lunin sij v gorah ustvarjata prizore, ki jih dan z bogato sončno paleto barv le malokdaj preseže.

Slednjič obleži na hrbtu in vidi samo še zvezde. Zdaj spet prijazno mežikajo, tako kot zaspene oči, le mnogo hitreje...

Od zahoda se neslišno prihulijo temni oblaki; nočne prikazni scefраниh oblik z vso težo legajo nad krnico. Zagrnejo gore, utrnejo lunin sij in hladen veter zaveje po pobočjih, med ruševjem završi in prve kaplje plaho zaškrobotajo po bivak-vreči. Kot napol v sanjah se z vzdih izkoplje iz toplotnega zavetja in odšepa proti bližnji veliki skali. Zaman išče varnega zavetja. Neprijetne misli o mokri, hladni noči izbrišejo sanjske prizore, nemočno se ozira v temo in išče, čeprav ve, da daleč naokoli ni mesta, kjer bi lahko vedril. Preostane le čakanje. Toda preden si vsiljive kaplje najdejo pot do tople kože, se med tančice oblakov zabliskajo prve zvezde, kot po nedoumljivem ukazu veter pojenja, težka mokra zavesa izginja. Z občutkom brezmejnega zadovoljstva spet odšepa vrh griča in se potopi v svežino mokrih trav. Zavest ugasne, še preden se lahko znova naužije teme, lune in zvezdnega neba.

Pozno ponoči pretrga globoko spanje nagonška slutnja spremembe. Spet vidi oblake, čuti veter in dežne kaplje. A tokrat se le obrne in z nasmehom zaspi. Zdi se mu, kot da se narava dobrohotno poigrava z njim. Ne ve zakaj, toda prepričan je, da bo kmalu spet jasna, spokojna gorska noč. Res je bila in rodila je sveže jutro.

Prebujena toplota sončnih žarkov se razsipa izza Kamniških Alp in mu prikljče zavest. Pogled bega naokoli. In ker ni nikdar zadovoljen z doseženim, na tihem obžaluje, da nima še več čutov, da ne more še popolneje dojemati, se ves predajati naravi in od nje vse jemati. Zaveda pa se, da dobiva vse, kar mu je ta trenutek dano sprejeti in to mu je čudovita, čeprav kratkotrajna tolažba za vse neuresničljive in neuresničene ideale, želje, ki so vedno vsaj nekaj dolgih korakov pred trenutnimi možnostmi. Ko se izpolnijo, so le še izpolnjene želje preteklosti, mir, ki ga prinašajo, je le spomin, nove želje so že odhitele naprej, navzgor, večje so in drugačne in kar je najvažnejše — še neuresničene. Do kdaj?

Rad bi spet pohitel v steno, ki se koplje v jutranjem soncu, plezal bi, dokler ne bi utrujen in zadovoljen obstal, potem bi se sprehajal po skritih poteh in policah, ki jih poznajo le gamsi, nazadnje bi obležal nekje na grebenih ali čisto na vrhu in samo še užival. Preostane pa mu le težka vrnitev v dolino, ki jo zaznamuje žgoče sonce, težak nahrbtnik in poškodovane noge.

Pred odhodom se poslovijo od gore tako kot vedno, le obljuba, da se vrne, je tokrat še močnejša. Naslednjič ne bo prišel iskat samo novega nepozabnega doživetja. Prišel si bo izpolnit željo, ne glede na možno ceno.

* * *

Devet dni pozneje se gora odeva v snežnobeleg meglice. Zajeda kot da se skriva. Ponovno srečanje je neizogibno; ne gre le za neporavnan račun. To bo nova preizkušnja, dvojni nepremagljivi želje in svežih spominov na naključno preživetje. Hoče si dokazati, da ni šlo samo za enkratno noro srečo, ki bi ga ožigosala z mislijo, naj se nikdar več ne vrne izživat. Ve, da mora zajedo preplezati sam. Sicer ne bo nikdar zvedel.

Na stolp, kjer se končuje zajeda, se najprej povzpne z zadnje strani, skozi žleb poln drobljivega kamenja. Sredi položnih gladkih plošč vrh stolpa dolgo časa bere knjigo. Beli listi šelestijo v vetru in pijejo iz njega odvečno napetost, z vsako prebrano stranjo in pretečeno minuto kopni negotovost. Dolgo traja, da se umiri in začuti, da je pripravljen. Knjigo spravi v nahrbtnik, iz njega vzame opremo. Počasi, premišljeno zabije klina in si pripravi vrv za spust do mesta, kjer je padel.

Val neugodja ga preplavi pri prvem koraku v globino. Trdno se oklepa vrvi in za hip zastane. Poti nazaj pa ni več, dovoli si le kratek predah, nato nadaljuje. Močni sunki zračnih vrtincev nosijo prah in pesek po zajedi navzgor, med zobmi mu škriplje in oči ga pečejo. Vrv se izteče, ko po zraku pridrsi do sveže rane v zajedi. Sredi sivih plošč je velik rdečkast odlom. Rana v kamenini se zdi še sveža, rana njegove samozavesti se je zacelila hitreje, morda prehitro.

Počasi zablepa v navpičen kot. Prisilil se, da misli samo na metre, ki ga ločijo od roba stene. Stene, ko se bo na njenem vrhu lahko izpolnila želja, ker bo spet varen in pomirjen. V širokem razkoraku premaga mesto, kjer je nekoč zaupal življenje zahrbtni luski. Tok misli teče le od oprimka do oprimka, od giba do giba. Vršni previsni del zajede zapira velikanski zagozden balvan, za katerega se zdi, da bi ga že rahel dotik spravil iz ravnovesja in desetine ton težka gmota bi pomedla zajedo. Izogne se mu desno, v previsno ploščo, ki jo reže tanka razpoka. Težko prečnico zmore prosto, v počti si pomaga s tehniko. Tudi najtanjši klini, ki jih ima s seboj le neradi lezejo v razpoko, kljub močnim udarcem se komaj zažrejo nekaj centimetrov globoko. Pleza mirno, ko zabije klin, se obesi vanj in izbije spodnjega. Ne dovoli si pogleda navzdol. Iz gibanja, metrov skale, ki ih premaguje, spoznava, da napreduje.

Sredi sivih plati, skoraj v isti višini, nenadoma zagleda pajka. Tudi on se vzpenja, zibajoč se na dolgih, tankih, komaj vidnih nožicah. Večkrat se ustavi, nato spet hiti navzgor. Nenadoma zasliši svoj glas, za hip pozabi na zadnje majave luske, ki grozeče visijo nad njim in zapirajo pot do roba stene; pogovarja se. Sprva sploh ne ve, kaj govori, kar tako mimogrede, ko zabija kline in počiva v lestvicah. Sprašuje se, če ga pajek vidi s katerim izmed stoterih očeš — veliko, nerodno spako, ki tolče s kovino po skali in se trudoma pomika kvišku, nič hitreje kot drobni pajek. Vzpenjata se proti robu navpične stene, kak meter vsaksebi, človek in pajek. Prvemu je to vzpon proti vrhu gore svojih želja, vedno oblegane, a nikdar do kraja preplezane. Drugemu zgolj gibanje v trdem kamnitnem svetu.

Preden zabije zadnji klin, pajek izgine. Izgubil se je v svoji majhnosti, ki lahko kljubuje vetru, mrazu, navpičnosti, neznaten sredi sivobelega skalovja.

Sproščenih gibov se zavihti čez zadnji previs. Vrh stolpa se prične igrati pričakovanih občutkov. Takoj, ko se porodijo, jih začno spremljati nova, neizpolnjena hotenja. Začaran krog želje, izpolnitve in novih želja se je spet enkrat zavrtel, višje kot kdajkoli doslej, sam pa že nejasno ve, da stoji na novem začetku, da bo vse njegovo življenje tako. Grenko bo, ker nikdar ne dopušta popolnega zadovoljstva za daljši čas, sladko zato, ker je porok novim in novim preizkušnjam.

* Opomba: prvenstvena smer »Pajkova zajeda« v SV steni Vrtače (Karavanke). Plezal 30. 8. in 8. 9. 1977 Iztok Tomazin, AO Tržič. Ocena: V+ A₂/IV, višina 100 m, čas plezanja 2 uri in pol.

OB TISTI TANKI ČRTI*

MARKO ČIBEJ

Nocoj mi je težko pri duši. Pred tednom je umrl očka. Pred mesecem dni ali kaj sta Nejc in Drejc zlezla na Everest. Radio pravi, da je v Jugoslaviji končno začelo deževati. Na Dunaju se menijo o manj bombah in več miru. Bože, kam vse to gre? Pa naj še študiram francoščino. Vraga jo bom, napil se bom. Moram se zjokati. Saj je vsega dovolj za srečne in žalostne solze. Ampak jaz lahko jokam samo pijan. Pleurer de tristesse et d'ivrognesse. Očka, recimo, ni znal francosko.

Ne, ne bom se napil. Očka sicer ni znal francosko, je pa znal svoje težave prenašati s pokonci glavo in se ni vsakič napil, ko ga je tiščalo na solze. Kje pa, saj potem bi moral biti zadnja leta kar naprej pijan in cmerav. Od same ljubezni — bližnjih do njega.

Pišejo mi, da so ga pokopali na tak lep dan, kot ga bog ustvari samo za dobre ljudi. S Planine pa je bojda pihljaj vetrič. Tja gor smo hodili jeseni gobe nabirat, pozimi pa celec orat in — seveda — silvestrovat! V zelo starih časih pa so se očka in drugi trboveljski smučarski veterani šli tam razne grozovite dirke na enako grozovitih smučeh. Tako mi je pravil, da se je po tisti strmini dol od cerkve NN starejši namesto na smučeh kar po riti zapeljal po ledenem snegu. »Hlače mu je odrgalo, gate tudi, kar pa je ostalo, je bilo tako rdeče, kot da je afna, ne pa človek.« Skromno je zamolčal vzroke za tako parado, pa sem jih lahko uganil. Saj smo mi tudi nekega zimskega nedeljskega popoldneva že pripenjali smuči pred kočjo, pa se je nekdo spomnil, da bi za slovo en »šlaftrunk«. Ja, enega! Ob enajstih zvečer smo — z nahrbtniki na hrbtu — še vedno moževali za šankom. No, pa smo se odpeljali dol po tisti strmini in je NN mlajši tudi kresnil in zgodba z »afno« se je ponovila. Zgodovina se pač ponavlja. Na primer: Jaz sem za očeta pod Planino pokopaval njegovo mamo, moj sin je zame pokopal pod Planino mojega očeta, ampak jaz sem si pa izgovoril, da me bo vnuk dal zažgati in bo stresel pepel v veter, od česar bo Planina spet dobila svoj delež. Ne gre, da bi bil pristranski: vsakemu nekaj.

Je že res, Planina dobi svoj delež, ampak nekega poletnega dne si je moj sin (ki je bil takrat še Smrček) ravno na Planini prisvajal svoj prvi Triglav. Torej, Triglavu gre tudi en prahec. Pa Grintovcem, ker se od tu tako lepo vidijo. Pa na Dedno polje. Pa na Planino za Skalo. Pa na Kashkar An. Potem pa še na Baltoro in sploh še na Konkordijo. In seveda na Sagarmatho. Tam še nisem bil, ampak kadar te ni več, lahko greš, kamor hočeš.

Pač pa sta bila na Everestu Nejc in Drejc. To vem iz prve roke: RTV Ljubljana se sliši tudi v Afriko. Lepo darilo sta mi dala. Tam so bili tudi drugi, recimo moj prijatelj Ang